

Et statsbudsjett for naturen

2020: Året vi har forpliktet oss til å stanse tapet av naturmangfold.¹

Vi når ikke målet. Det er for sent. Men det er ikke for sent for naturmangfoldet. Ennå.

Rike land som Norge, med lange tradisjoner og store ambisjoner, må nå ta kraftfulle grep for å komme nærmere målet om å stanse tapet av naturmangfold. I Norsk handlingsplan for naturmangfold *Natur for livet* skriver regjeringen at den vil «(...) bidra til at dagens bruk av naturen er bærekraftig, hindre at arter utrykkes og naturtyper forsvinner, og videreføre arbeidet med å bevare et representativt utvalg av norsk natur». Det er en god start, men handling er ikke gratis. Skal vi nå ambisiøse mål, må vi investere. Årets rapporter fra Naturpanelet² og Klimapanelet³ levner ingen tvil om at vi må spille mer på lag med naturen, for fremtidige generasjoner, fordi det er samfunnsøkonomisk lønnsomt, fordi vi er juridisk forpliktet, og på grunn av naturens egenverdi. Krafttaket må starte med **1,5 milliarder** i dette budsjettet, og våre forslag vil ta oss nærmere målet om å stanse og snu tapet:

Fra ord til handling – gjennomfør løftene

Det er vedtatt kloke planer for hvordan vi skal stanse tap av natur, men miljøforvaltningen må styrkes for at politikk skal bli til handling. Dette trenger vi å satse på:

- ♣ En styrket nasjonal naturforvaltning
- ♣ Fortgang i arbeidet med kvalitetsnormer for økosystemer
- ♣ Ødelagt natur må restaureres
- ♣ Fjerning av ødeleggende subsidier
- ♣ Bedre miljøkompetanse i kommunene
- ♣ Økt innsats mot fremmede arter
- ♣ Vern av mer sårbar natur
- ♣ Økte ressurser til vannforvaltning
- ♣ Flere utvalgte naturtyper og prioriterte arter
- ♣ Satsing på konfliktdependende og forebyggende tiltak i forbindelse med rovdyr

Ta kloke valg med bedre naturkunnskap

For å kunne ta vare på den mest verdifulle naturen må vi vite hvor den er. Disse områdene må prioriteres:

- ♣ Fullføre utviklingen av systemet for god økologisk tilstand
- ♣ Mer representativ miljøovervåkning
- ♣ Fortgang i arbeidet med økologisk grunnkart
- ♣ Mer penger til forskning og kartlegging

Norsk natur er variert – mangfold er verdifullt

Vi skal ta vare på et representativt utvalg av norsk natur. Det krever satsing:

- ♣ Ta vare på livet i havet
- ♣ Bevaring av myr og våtmark
- ♣ Et skritt nærmere skogmilliarden
- ♣ Hindre insektdød

Vi har bare én planet

Endringer i økosystemer nasjonalt og globalt får konsekvenser for samfunnet. Kunnskapen om dette må økes hos befolkning, beslutningstakere og næringsliv gjennom:

- ♣ Utvidelse av den naturlige skolesekken
- ♣ Løfte miljø- og naturfaglige organisasjoner
- ♣ Øke støtten til internasjonalt miljøarbeid
- ♣ Miljøkriminalitet må få konsekvenser
- ♣ Følg opp anbefalinger fra grønn skattekommisjon

¹ Konvensjonen for biologisk mangfold.

² IPBES Global Assessment Report on Biodiversity and Ecosystem Services: <https://www.ipbes.net/global-assessment-report-biodiversity-ecosystem-services>

³ An IPCC special report on climate change, desertification, land degradation, sustainable land management, food security, and greenhouse gas fluxes in terrestrial ecosystems: <https://www.ipcc.ch/report/srcl/>

Budsjett-teknisk oversikt

Beløpene er endring i millioner kroner sammenlignet med budsjettenighet mellom regjeringen og Kristelig Folkeparti om statsbudsjett for 2019.

Klima- og miljødepartementet

Kap. 1400, post 01 Drift KLD	
Drift departementet	40
Mål for god tilstand	5
Restaureringsprosjekt	10
Kap. 1400, post 21 Spesielle driftsutgifter	5
Kap. 1400, post 51 Den naturlige skolesekken	3
Kap. 1400, post 70 Frivillige miljøorganisasjoner og allmennyttige stiftelser	10
Kap. 1400, post 71 Internasjonale organisasjoner (CBD)	6
Kap. 1400, post 76 Støtte til nasjonale (4 mill.) og internasjonale (1 mill.) miljøtiltak	5
Kap. 1400, ny post Miljøkompetanse i kommunene	90
Kap. 1410, ny post Restaurering av forringede økosystemer	100
Kap. 1410, post 21 Miljøovervåking	
Overvåking: indikatorer, fjernmåling, databaseløsning	100
SEAPOP og SEATRACK, inkl. 3 mill. til ismåke	6
Overvåking og kunnskap vannmiljø (vannforskriften)	20
Fullskala innsamling insektovervåking	27
Kap. 1410, post 22 Økologisk grunnkart	35
Kap. 1410, post 23 MAREANO + SVO-er	12
Kap. 1410, ny post 24 Følgeforskning til overvåking av økologisk tilstand	20
Kap. 1410, post 50 Miljøforskningsinstituttene	8
Kap. 1410, post 51 Forskningsprogram m.m	
Forskning på biologisk mangfold	30
Syntesesenter miljø	20
Alternativer til torv	4
Kap. 1410, post 70 Nasjonale oppgaver ved miljøforskningsinstituttene	10
Kap. 1411, post 01 Drift Artsprosjektet	15
Kap. 1411, post 21 Drift Artsprosjektet	3
Kap. 1411, post 70 Arter og naturtyper Artsprosjektet	20
Kap. 1411, ny post Kvalitetssikringssystem	5
Kap. 1420, post 01 Driftsutgifter Miljødirektoratet	
Drift direktoratet	25
Mål for god tilstand	10
Kapasitetsbygging skogvern	5
Kap. 1420, post 21 Spesielle driftsutgifter Miljødirektoratet	
Arter og naturtyper	50
Kvalitetsnorm for økosystemer	2
Utarbeide handlingsplan fremmede arter	5
Gjennomføre handlingsplan fremmede arter	30
Handlingsplan for sjøfugl	5
Revisjon økosystembaserte forvaltningsplaner	3
Utredning nye marine verneområder	3
Myr	8
Kap. 1420, post 22.3 Statlege vassmiljøtiltak	32
Kap. 1420, post 31 Tiltak i verneområder	20
Kap. 1420, post 32 Fylkesvise verneplaner	20
Kap. 1420, post 33 Nytt vern (myr)	8
Kap. 1420, post 34 Nasjonalparker	50
Kap. 1420, post 35 Skogvern	315
Kap. 1420, post 38 Restaurering av myr	12
Kap. 1420, post 61 Natursats	90
Kap. 1420, post 70 Generell vassforvaltning	46

Kap. 1420, post 73 Rovvilttiltak	70
Kap. 1420, post 76 Tilskuddsordning handlingsplan fremmede arter	4
Kap. 1420, post 77 Ymse organisasjoner og stiftelser m.m.	4
Kap. 1420, post 81 Flere utvalgte kulturlandskap	10
Kap. 1420, post 82 Trua natur	
Arter og naturtyper	40
Tilskuddsordning sjøfugl	2
Kap. 1420, post 84 Naturpanelet (IPBES)	2
Sum	1480
Kommunal- og moderniseringsdepartementet	
Kap. 500, post 01 Driftsutgifter departementet øremerket til arealregnskap	5
Kap. 525, post 01 Veiledningskapasitet fylkesmannsembetene	20
Sum	25
Landbruks- og matdepartementet	
Kap. 1149, post 71 Reduksjon i midler til drift i vanskelig terreng	-15
Kap. 1149, post 73 Fjerne hele bevilgning til skog-, klima og energitiltak	-39
Kap. 1150, post 50	
Utvalgte kulturlandskap	10
Metodeutvikling og kartlegging gammelskog	20
Kutt støtte til veibygging og drift i vanskelig terreng	-60
Kap. 1150, post 74 Økt støtte til vannmiljø, regionalt miljøprogram og SMIL	19
Sum	-65
Finansdepartementet	
Kap. 5563, ny post 70 Utrede avgift på bruk av torv	Utredes
Utredning av naturavgift og CO2-avgift på omdisponering av areal	Utredes
Sum	foreløpig 0
Justisdepartementet	
Kap. 440, post 01 Miljøkriminalitet	15
Sum	15
Totalt	1455

Innhold

Budsjett-teknisk oversikt	2
En styrket nasjonal naturforvaltning	5
Fortgang i arbeidet med kvalitetsnormer for økosystemer	6
Ødelagt natur må restaureres	6
Landbruks- og matdepartementet	8
Fjerning av ødeleggende subsidier	8
Bedre miljøkompetanse i kommunene	9
Økt innsats mot fremmede arter	9
Vern av mer sårbar natur	10
Økte ressurser til vannforvaltning	11
Flere utvalgte naturtyper og prioriterte arter	13
Satsing på konfliktdepende og forebyggende tiltak i forbindelse med rovdyr	14
Fullføre utviklingen av systemet for god økologisk tilstand	14
Mer representativ miljøovervåkning	15
Fortgang i arbeidet med økologisk grunnkart	16
Mer penger til forskning og kartlegging	16
Ta vare på livet i havet	17
Bevaring av myr og våtmark	19
Et skritt nærmere skogmilliarden	19
Hindre insektdød	20
Utvidelse av den naturlige skolesekken	21
Løfte miljø- og naturfaglige organisasjoner	21
Øke støtten til internasjonalt miljøarbeid	22
Justis- og beredskapsdepartementet	22
Miljøkriminalitet må få konsekvenser	22
Finansdepartementet	22
Følg opp anbefalinger fra grønn skattekommisjon	22

En styrket nasjonal naturforvaltning

Kap. 525, post 01 Driftsutgifter Fylkesmannsembetene økes med 20 mill. øremerket veiledningskapasitet.

Kap. 1400, post 01 Drift KLD økes med 40 mill.

Kap. 1400, post 21 Spesielle driftsutgifter økes med 5 mill.

Kap. 1400, post 76 Støtte til nasjonale og internasjonale miljøtiltak økes med 4 mill.

Kap. 1420, post 01 Driftsutgifter Miljødirektoratet økes med totalt 25 mill.

Klima- og miljødepartementet har en viktig støttefunksjon for andre sektorer gjennom å klargjøre kunnskapsgrunnlag og bevare det generelle naturressursgrunnlaget. Når aktiviteten i andre sektorer øker, f.eks. gjennom satsning på utbygginger, eller når det gis økninger til spesielle tiltak i KLDs regi, må også de generelle rammene for KLD økes. Bedret kunnskapsgrunnlag vil gi en direkte gevinst i innsparte utrednings- og forsinkelseskostnader i andre sektorer samt mer solid gjennomføring av tiltak. Vi legger altså til grunn at de økninger vi foreslår på KLDs budsjett medfører økning av rammer og aktivitet, ikke innsparing på andre steder i departementets budsjett.

De spesielle driftsutgiftene er viktige for at KLD skal kunne initiere utredninger av ny politikk og evaluere politiske tiltak og virkemidler som er igangsatt eller gjennomført, for å sikre en målrettet miljøpolitikk. Disse ressursene brukes også til å vurdere klima- og miljøkonsekvensen av forslag fremmet av andre sektorer, et arbeid som sikrer vårt naturgrunnlag og bidrar til raskere og tryggere gjennomføring av forslag.

Miljødirektoratet er Klima- og miljødepartementets sentrale rådgivende og utøvende fagorgan innen klima, naturforvaltning og forurensing. Miljødirektoratet har mange oppgaver, og porteføljen øker stadig. Det blir stadig flere og større miljøproblemer, og det blir stadig nye krav og tiltak, både fra internasjonalt hold og miljøvedtak i Stortinget. Det er stort behov for samarbeid mellom sektorene, og for å veilede kommuner og andre aktører. De nye kravene og tiltakene krever vedvarende kapasitet i Miljødirektoratet til å utrede, planlegge og følge opp tiltakene, i tillegg til midler til tiltakene selv. Ressursbruken på miljøforvaltning er svært liten sammenlignet med de statlige midlene som brukes til å ødelegge natur, og et løft av driftsutgiftene til Miljødirektoratet er på sin plass. Det ble vedtatt noe økning i budsjettet til Miljødirektoratet i 2019, men ikke tilstrekkelig til å oppnå viktige mål.

Det er fortsatt behov for å følge opp vedtak i norsk handlingsplan for naturmangfold. Tilskudd til veiledning og informasjonsarbeid om naturmangfoldloven må gjeninnføres for å styrke kommunenes oppfølging av lovverket. Regjeringen sier i handlingsplanen at den vil *“Øke kunnskapen i befolkningen, og hos beslutningstakere og næringsliv, om hvilke betydninger endringer i økosystemer nasjonalt og globalt kan få for samfunnet.”* Dette er viktig for å oppnå Aichi-mål nummer 1 om folks kunnskap om naturmangfold.

Oppgaveporteføljen til fylkesmannen har økt, mens ressurstilgangen på langt nær har økt tilsvarende. Det er heller ikke alle viktige utbyggingssaker fylkesmannen klarer å følge godt nok opp. Sabima foreslår øremerkede midler til to nye stillinger i miljøvernavdelingene hos hver fylkesmann. Det er behov for å styrke særlig veiledningskapasiteten hos fylkesmannens miljøvernavdeling, for å sikre god, kompetent og rask behandling av plansaker. God innsats tidlig i prosessene vil også sikre en mer ryddig, forutsigbar og nøktern bruk av innsigelser der det er nødvendig.

Fortgang i arbeidet med kvalitetsnormer for økosystemer

Kap. 1420, post 21.2 mill. øremerkes til å utarbeide kvalitetsnormer for økosystemer

I anmodningsvedtak (2015-2016: 670) ber Stortinget regjeringen om å vurdere kvalitetsnormer for økosystemer som en del av utviklingen av nye forvaltningsmål. Dette arbeidet bør iverksettes parallelt med arbeidet for fagsystem for god økologisk tilstand. Kvalitetsnormene er et viktig virkemiddel i naturmangfoldloven (§13), og for at det skal fungere godt er det nødvendig med gode avklaringer og dialog med sektormyndigheter og næringsinteresser. Det vil være hensiktsmessig å starte dette arbeidet tidlig for å sikre minst mulig konflikter.

Kvalitetsnorm for myr: Forslag til post/kap, se over

I anmodningsvedtak (2015-2016: 675) ber Stortinget regjeringen om å legge fram en kvalitetsnorm for myr. Vi gjør departementet oppmerksom på at dette anmodningsvedtaket ikke ble omtalt i statsbudsjettet 2019. 22. mai 2018 ble rapporten «Økosystemtjenester fra våtmark» lansert, og denne burde fungere som et godt grunnlag for utarbeidelse av kvalitetsnormen, i tillegg til arbeidet som gjøres med fagsystemet for god økologisk tilstand. Stortinget har uttalt at å bevare myrområder i Norge skal prioriteres, og da må arbeidet med kvalitetsnorm for myr fremskyndes.

Ødelagt natur må restaureres

Kap. 1150, post 74. Økt støtte til vannmiljøtiltak under regionalt miljøprogram med 19 mill.

Kap. 1410, ny post. Opprettelse av et restaureringsfond, 100 mill.

Kap. 1400, post 01. Økes med 10 mill. kr til et restaureringsprosjekt for Miljødirektoratet og utarbeiding av nasjonale planer for restaurering av hovedøkosystemene.

Stortingets anmodningsvedtak «*Stortinget ber regjeringen klargjøre hva som er god tilstand og hvilke arealer som er å regne som forringede økosystemer, og trappe opp arbeidet med å bedre tilstanden i økosystemene, med sikte på at 15 pst. av de forringede økosystemene skal være restaurert innen 2025.*» (vår utheving) må følges opp og krever en stor satsing.

Vi foreslår flere tiltak for å nå målet om 15 prosent restaurering innen 2025:

1. Opprette et Restaureringsfond. Fondet kan blant annet bygges opp av gebyr/avgift ved arealinngrep, som det er naturlig at finansierer restaureringsutgifter.
2. Utarbeide nasjonale restaureringsplaner for hovedøkosystemene; skog, fjell, kyst, semi-naturlig mark, naturlig åpne områder under skoggrensa, arktisk tundra.
3. Utarbeide en nasjonal plan for å styrke naturens evne til å begrense flom- og skredskader, som omfatter en vurdering og prioritering av hvilke områder som bør restaureres først. Hensynet til flomutsatte områder med stort behov for restaurering bør prioriteres.
4. Eget prosjekt for restaurering bør legges under Miljødirektoratet.

Som et ledd i å følge opp anmodningsvedtaket bør det gis økt prioritet å utarbeide restaureringsplaner for alle hovedøkosystemer. For myr og våtmark må gjeldende restaureringsplan følges opp, og revideres i løpet av 2020. For vann må det legges inn økt innsats for å trappe opp restaurering, for at vi skal nå målet for god økologisk tilstand i vannforekomster. Alle restaureringstiltak vil i tillegg til å forbedre tilstand for naturmangfoldet også gi gode synergieffekter for klimaendring og klimatilpasning, både som flomdempende bidrag og som karbonlagring.

For en nødvendig vesentlig økning av restaurering i landbrukstilknyttede økosystemer må rammene i Regionalt miljøprogram og SMIL for støtte til vannmiljøtiltak som vegetasjonsbelter, fangdammer og gjenåpning av bekker økes betydelig, dersom landbruket skal klare å ta ansvar for sin del av forbedringene av. I tillegg må landbrukssektoren bidra mer til vannmiljøovervåking knyttet til påvirkninger fra egen sektor, for å matche andre sektorer der overvåking kan pålegges med hjemmel i forurensningsloven eller vannressursloven. Tilsvarende må tilskuddsordningene i skogbruket justeres slik at det gjøres lønnsomt for skognæringen å velge mer naturvennlige hogstformer, slik at skogøkosystemer som er forringet av bestandsskogbruk kan transformeres til fleraldersskogbruk.

Arealendringer er den største årsaken til tap av naturmangfold. Grønn skattekommisjon (NOU 2015:15) anbefalte å innføre en avgift på naturinngrep. Vi foreslår at inntektene fra en slik avgift går til å finansiere et nytt restaureringsfond. Det er noen fallgruver ved innføring av en naturavgift, og det er derfor behov for å utrede muligheter og omfang nærmere for å sikre at det ikke blir en løsning som grønnvasker eller sågar fremmer naturinngrep. Det er naturlig at type- og beskrivelsessystemet Natur i Norge (NiN) er rammeverket for beregning av en naturavgift. Det er viktig å presisere at en naturavgift ikke på noen måte kan erstatte gjeldende regimer for konsesjoner, konsekvensutredninger, tillatelser, eller gjeldende regelverk for naturinngrep hjemlet i plan- og bygningsloven, naturmangfoldloven og andre lovverk. Naturverdier må fortsatt være beskyttet mot naturinngrep uavhengig av utbyggers evne/vilje til betaling av en naturavgift. Naturavgiften vil kun være aktuell når det omsøkte tiltaket er behandlet, og tillatelser gitt etter gjeldende regelverk. Vi vil også presisere at forurenser-betalerprinsippet i naturmangfoldloven må ligge fast, og en naturavgift må komme i tillegg. Innretningen på avgiften kan for eksempel ikke bevege seg i retning av kompensasjonsløsninger. Det er videre viktig at provenyet ved avgiften går til Staten, eventuelt et statlig restaureringsfond slik vi foreslår, ikke kommunen, for å ikke skape insentiv for kommuner til å tillate naturinngrep for å skaffe seg inntekter.

Restaurering av vassdrag og våtmark

Kraftutbygginger med mer har også medført store reduksjoner av arealer med myr og naturlig flommark. Den økte nitrogentilførselen fra forurenset nedbør gir også gjengroing, spesielt i Sør-Norge. I elvedelta er det gjort store inngrep i forbindelse med utbygging av byer, havner, flyplasser og industri. Gjennom årtier har store og mindre elver og bekker i Norge blitt utsatt for utstrakt grøfting, bekkelukking, bakkeplanering, kanaliseringer og forbygninger. Utallige bekker ligger i rør i bakken, og en gang fungerende elveøkosystemer er redusert til konstruerte veier for å frakte unna vannet. Formålet var i all hovedsak å hindre flomskader på jordbruksland, og legge til rette for ryddige veier for tømmerfløtingen, samt bygging av byer og tettsteder. Antallet av meanderende og dynamiske elver og bekker med tilhørende levende kantsoner av intakte flommarksbiotoper er dermed redusert i Norge.

Likevel er det slik at langs mange av disse elvene kan både form og variasjon restaureres for å legge til rette for elvas og bekkens naturlige prosesser. Langs mange kanaliserte elver finner vi fortsatt intakte flommarksbiotoper, som med relativt enkle grep kan få tilbake sin funksjon som både flomdemper og levested for plante- og dyrearter som er spesielt tilpasset variasjonene i disse naturtypene. Forbygninger langs elvekanter for å hindre flomskader og erosjon kan for eksempel fjernes og flyttes bak selve flommarksbiotopene for å utnytte de naturlig flomdempende områdene og for å gjenopprette den viktige dynamikken i elvene. Fjerning av forbygninger langs elver kan ivareta hensynet til spesielle arter og naturtyper, som bl.a. elvemusling og flommarkskog gjennom å ivareta naturens variasjon. Mange verdifulle arter og naturtyper knyttet til vann er helt avhengige av denne variasjonen for å kunne eksistere.

For ferskvann foreligger det nå omforente miljømål knyttet til økologisk tilstand. Restaurering av elver, bekker og myrer vil effektivt kunne bidra til å forbedre tilstanden i områder der tilstanden ikke er god nok i forhold til fastsatte mål. Aktuelle restaureringstiltak i disse naturtypene vil kunne bidra til å nå

både målene om å restaurere 15 prosent forringet natur innen 2025 og miljømålene i de regionale vannforvaltningsplanene og forpliktelsene etter Vanddirektivet, men da er det behov for vesentlig økte midler.

Landbruks- og matdepartementet

For forslag til rammene til Regionalt Miljøprogram og SMIL for støtte til vannmiljøtiltak, se over om Ødelagt natur må restaureres

For midler til utvalgte kulturlandskap og insektdød, se forslag under

For midler til kartlegging av gammelskog (Kap. 1150, post 50), se punkt om Mer penger til forskning og kartlegging

Fjerning av ødeleggende subsidier

Kap. 1149, post 71 Tilskudd til verdiskapingstiltak i skogbruket til drift i vanskelig terreng reduseres med 15 mill.

Kap. 1149, post 73 Tilskudd til skog-, klima- og energitiltak: Hele bevilgningen fjernes

Kap. 1150, post 50 Tilskudd til landbrukets utviklingsfond reduseres med 60 mill. til veibyggning og drift i bratt og vanskelig terreng

Det er et dokumentert sammenfall mellom skog i bratt terreng og gammelskog med livsmiljøer som er viktige for trua arter. Skogsdrift i bratt terreng kan derfor være miljøskadelig. Både OECD og Grønn skattekommisjon har påpekt at subsidiering av hogst i bratt terreng har negative miljøeffekter, og at disse burde fjernes. Det er også en internasjonal målsetting i Aichi-mål 3 under Biomangfoldkonvensjonen at miljøskadelige subsidier skal være fjernet innen 2020. Den eneste måten å sikre at hogst i bratt terreng ikke går til å hogge verneverdig gammelskog er å ha god kunnskap om hvor gammelskogene er, og verne dem. Den kunnskapen har vi ikke i dag, og det er derfor det i skogmeldingen (Meld. St. 6 (2016-2017) varsles en kartlegging av gammelskog. Sabima mener at inntil denne kunnskapen er på plass, må det i statsbudsjettet for 2020 tydeliggjøres at det ikke skal gis tilskudd til hogst i bratt og vanskelig terreng av skog som ikke er åpenbar industriskog/ plantasjeskog.

Det ble i 2015 igangsatt en ordning for angivelige klimatiltak i skog, som tettere planting ved foryngelse av skog, gjødsling i skog og skogplanteforedling. Bevilgningene økte i 2016, 2017 og 2018. Sabima mener disse tiltakene har vesentlig negativ effekt på naturmangfold, og klimaeffektene er omstridt. Det er gledelig at regjeringen reduserte posten i 2019. Sabima mener den bør fjernes helt.

Plantefelt inneholder fra før lite naturmangfold, og enda tettere planting vil forverre situasjonen. Vi må også kunne legge til grunn at skognæringen planter så tett som det er lønnsomt å gjøre i utgangspunktet, og at tettere planting vil ha liten positiv effekt på tømmerproduksjon (og karbonbinding). Fra før har nitrogentilførselen til norsk natur økt gjennom forurenset nedbør, og gjødsling vil være en betydelig storskala påvirkning av økosystemer – som blant annet kan være negativt for jordboende sopp. Planteforedling vil kunne påvirke den naturlige genetiske sammensetningen, samt lokal variasjon, hos norske skogstrær.

Bedre miljøkompetanse i kommunene

Kap 1420 post 61. Utvide posten for tilskudd til klimatiltak og klimatilpasning med 90 mill. for tiltak i kommuner som bidrar til å stanse tapet av naturmangfold.

I norsk handlingsplan for naturmangfold vil regjeringen «sikre kommunene tilstrekkelig naturfaglig kompetanse». Av konkrete tiltak står det i den norske handlingsplanen for naturmangfold at det skal utvikles veiledningsmateriell til kommunene, at det skal prøves ut kommunedelplaner som verktøy for å ta vare på naturmangfoldet og at regjeringen vil se nærmere på hvordan registrering og kartfesting av lokalt viktige naturområder og -forekomster bør gjennomføres.

Sabima mener at de nevnte tiltakene ikke er tilstrekkelig til å oppnå regjeringens mål, eller internasjonale forpliktelser. Arealendringer er den største trusselen mot biologisk mangfold. Kommunene har et stort ansvar for å ivareta og forvalte naturmangfoldet, men fersk forskning viser at mangel på miljøkompetanse og kapasitet svekker muligheten for å ivareta deres ansvar som miljømyndighet på en tilfredsstillende måte (EVAPLAN 2018). Det får negative følger for kommunens innbyggere og en lang rekke sektorer, inkludert et unødvendig høyt konfliktnivå. Tilstrekkelig fagkompetanse i kommunen er et viktig grep også for å sikre lokaldemokratiet.

Sabima foreslår å utvide den velfungerende ordningen med KlimaSats til også å inkludere biologisk mangfold, der kommuner kan søke om midler til tiltak. Eksempler kan være: utarbeide arealregnskap for kommunen, tolkning av økologisk grunnkart, utarbeide kommunedelplan for naturmangfold, naturvennlig planlegging, utarbeide kommunens krav til naturmangfoldtiltak i byggeprosjekter, lage plan for restaureringstiltak, utarbeide økosystemregnskap for kommunen, flomdempingstiltak på lag med naturen, et levende kulturlandskap, øke kompetanse på naturmangfold i kommunen, samarbeidsprosjekter med andre kommuner og de mange kommende villkårsrevisjonene av vannkraft, som vil involvere kommunene.

Arealregnskap: Det bør også iverksettes et arbeid med å tilrettelegge for at alle kommuner utarbeider arealregnskap som gir oversikt over arealendringer, behov for kartlegging, status for økologisk tilstand, behov for restaurering og trender for naturmangfoldet i kommunene. Ifølge norsk handlingsplan for naturmangfold uttaler regjeringen at «*det er viktig å kunne følge med på utviklingen og regjeringen vil derfor sørge for at kommunene rapporterer tillatelser gitt til arealendringer i våtmark på samme måte som nydyrking.*» Videre fastslår handlingsplanen også en rekke punkter der regjeringen ønsker at kunnskapen om naturen skal bli bedre og lettere tilgjengelig. Flere av disse berører kommunenes forvaltning direkte og vil være avhengig av økt kompetanse i kommunene, for eksempel økologisk grunnkart, kartdatabase og nasjonal areal- og miljøstatistikk og en eventuell utvikling av analyseverktøy til bruk i planlegging.

Økt innsats mot fremmede arter

Kap 1420 post 21 Økes med 35 mill. kr. hvorav 5 mill. til utarbeidelse av handlingsplaner for fremmede arter og 30 mill. til gjennomføring av tiltaksplan

Kap 1420 post 76. Til fremmede arter, nærmere bestemt søknadsbasert tilskuddsordning for å bidra til gjennomføring av handlingsplan økes med 4 mill.

I norsk handlingsplan for naturmangfold er det fastslått at «*Klima -og miljødepartementet vil i samråd med berørte departementer utarbeide en samlet, prioritert tiltaksplan for bekjempelse av skadelige fremmede organismer*». Sabima har gitt innspill og bidratt i arbeidet med tiltaksplanen for 2018-2023, og har store forventninger til resultatet. Sabima forventer at arbeidet fullfinansieres i alle sektorer fra

2020. Bekjemping og begrensning av spredning krever en bred innsats fra en rekke sektorer og fra kommune, fylke og stat. Skal vi unngå svekkelse av viktige økosystemer, nå målene i Jeløya-plattformen og innfri internasjonale forpliktelser må innsatsen øke betraktelig.

Tiltaksplanen har satt som mål at delmål 9 i Strategisk plan for biologisk mangfold 2011-2020 skal nås innen fristen: «*Innen 2020 er fremmede skadelige organismer og deres spredningsveier identifisert og prioritert, utvalgte organismer er kontrollert eller utryddet, og det er innført tiltak for å kontrollere spredningsveier for å hindre introduksjon og etablering.*» Det er ambisiøst, men mulig om det prioriteres høyt og gis økte ressurser. Det kan oppnås stor grad av bekjempelse av fremmede arter i løpet av 2020, dersom det settes inn tilfredsstillende med ressurser til tiltak i alle sektorer. Vi foreslår også økte midler til utarbeidelse av handlingsplaner for fremmede arter i 2020.

Noen hovedprioriteringer:

- Fremmede arter i kulturlandskapet: ifølge norsk handlingsplan for naturmangfold skal tiltaksplanen «*identifisere spredningskilder og spesielt utsatte områder og naturtyper i kulturlandskapet for å iverksette særskilte tiltak mot spredning av skadelige fremmede organismer.*» Det bør tilstrebes at bekjemping av fremmede arter gjøres lønnsomt og inkluderes gjennom anvendelse av sektorenes eksisterende ordninger, slik som i Jordbruksavtalen, SMIL og RMP.
- Økt kartlegging av fremmede arter: Det må kartfestes hvor arter finnes, hva som kommer og hvilken skade de gjør. Dette er i tråd med arbeid med bekjemping. I Oslo kommune kartlegges det og bekjempes på samme tid, noe som er en effektiv tilnærming.
- Artsvis prioritering av tiltak mot fremmede organismer: «*Målet med arbeidspakken er å lage nasjonale prioriteringer for hvilke fremmede skadelige organismer det bør utføres tiltak mot, samt anbefale tiltak mot disse artene basert på kost/nytte analyser i perioden 2018-2023.*» Det må være forutsigbarhet for sektorer, fylkesmann, kommune og tiltakshaver at de kan vente å få ressurser til bekjempelse over flere år for arter som krever dette. Vi anbefaler at det etableres ordninger i statsbudsjettet som kan gi mulighet for å lage minst fireårige planer for bekjempelse av de artene med høyest spredningsevne.

Anmodningsvedtak (2015-2016: 679) sier at: «*Stortinget ber regjeringen sørge for at svartelisten over fremmede skadelige organismer og rødlistene over truede arter og naturtyper oppdateres fortløpende slik at alle artsgrupper og naturtyper gjennomgås hvert femte år.*» Ny fremmedartsliste ble lansert i 2018, og det er på den bakgrunn behov for å revidere fremmedartsforskriften for å følge opp den nye listen.

Vern av mer sårbar natur

Kap. 1420, post 31 Øke bevilgningen til skjøtsel i verneområder med 20 mill.

Kap. 1420, post 32 Fylkesvise verneplaner Økes med 20 mill.

Kap. 1420, post 34 Nasjonalparker. Øke posten med totalt 50 mill. til arbeid med ny nasjonalparkplan og nasjonalpark for Østmarka og Preikestolen.

I Norsk handlingsplan for naturmangfold sier regjeringen at den vil arbeide med “supplerende vern av flere naturtyper” og “vurdere områdevern der det er svært få forekomster igjen av naturtypen, og for forekomster av en truet naturtype som er av særlig god kvalitet”. Selv om de planlagte nasjonalparkene og de resterende områdene fra den gamle nasjonalparkplanen blir gjennomført, har vi ikke sikret et representativt utvalg av norsk natur i form av nasjonalparker. Regjeringen må sette i gang et arbeid og komme tilbake til Stortinget med en supplerende nasjonalparkplan senest innen

2020. Det er viktig å sikre et representativt vern av de ulike natursystemene i Norge. Store sammenhengende områder med produktiv skog i lavlandet er også dårlig representert. Opprettelsen av Østmarka som nasjonalpark er en unik mulighet til å få en nasjonalpark som kan ivareta disse verdiene. Preikestolen er viktige for å sikre variasjonsbredden i norsk kystnatur.

Nesten en tredjedel av norske verneområder er truet av mangel på skjøtselstiltak. I handlingsplanen for naturmangfold sier regjeringen at den vil «*prioritere en god forvaltning og skjøtsel av de eksisterende verneområdene.*» Mange verneområder har behov for skjøtsel. I tilfeller der endret arealbruk har ført til gjengroing av kulturbetingede naturverdier, vil det være behov for rydding og tynning. Flere verneområder har fått inn fremmede arter, som eksempelvis mink, sitkagran, norsk gran og edelgran, som utgjør en trussel mot naturmangfoldet og er i strid med vernevedtaket. For å sikre verneverdiene vil det kunne være behov for å fjerne innslag av slike fremmede, skadelige arter. Økningen på statsbudsjettet for 2019 er et riktig skritt, men en ytterligere økning er nødvendig.

Mange av verneområdene i Norge er for små til å ivareta verneverdiene. De bør derfor utvides for å ivareta økologiske nettverk og øke robustheten mot klimaendringer. Vi foreslår å styrke posten for å gjennomføre fylkesvis, supplerende arbeid med vern, i tråd med regjeringens varsel i Norsk handlingsplan for naturmangfold. Økningen bør gå til økt kapasitet hos fylkesmennene.

Økte ressurser til vannforvaltning

Kap. 1420, post 22.3. Å opprettholde og styrke stillinger med dedikerte fagfolk i vannområdene og vannregionene for å sikre tiltaksgjennomføring og kunnskapsforbedring økes med 32 mill.

Kap 1420, post 70. Gjennomføring av kostnadseffektive miljøtiltak for å nå miljømålene i vannforvaltningsplanene økes med 45 mill.

Kap. 1410, post 21. Øremerket overvåking og kunnskapsinnhenting for vannmiljøet (vannforskriften) økes med 20 mill.

Vann er avgjørende for alt liv. Elvene, innsjøene og bekkene er levesteder for ferskvannsartene, de er selv et mangfold av naturtyper, de gir oss rent drikkevann, badevann, fiskemuligheter, flomdemping, og fornybar energi. I arbeidet med de regionale vannforvaltningsplanene viste den første karakteriseringen at om lag en tredjedel av vannforekomstene ikke har god tilstand, og at nærmere halvparten står i fare for ikke å ha god tilstand i 2021. I rødlistevurderingen 2018 er elver og bekker nå vurdert som nær truet. Fire innsjøtyper og en bunntype er vurdert som truet eller nær truet. 147 ferskvannsarter er oppført som truet på den norske rødlista. Fortsatte problemer knyttet til forurensning, avrenning fra jordbruket, vannkraft, fremmede organismer samt forurensning fra spredt avløp gir størst risiko for ikke å nå miljømålene om god økologisk tilstand. På toppen av dette forsterker klimaendringene de negative påvirkningene og øker samtidig vassdragenes betydning som vannrensere, flomdemper og beskytter mot erosjon.

Regjeringen viser i norsk handlingsplan for naturmangfold til at en viktig utfordring for norsk naturforvaltning er at det i dag ikke foreligger konkrete og omforente mål for hvilken tilstand som skal nås i økosystemene, selv om flere lover har mål om «bærekraftig» forvaltning. For kyst og ferskvann foreligger det nå konkrete og omforente mål for god økologisk tilstand i vannforskriften. Disse målene vil likevel kun bidra til bedre forvaltning og beskyttelse av norsk vann-natur dersom de fører til at faktiske tiltak blir satt i verk for å enten bevare den gode tilstanden eller for å forbedre den dårlige. I handlingsplanen ønsker regjeringen gjennom en samordnet innsats mellom berørte sektorer å følge opp tiltak som framgår av vannforvaltningsplanene slik at fastsatte mål nås.

For å nå disse ambisjonene må bevilgninger til vannforvaltningen opprettholdes og økes, særlig for å sikre tiltaksgjennomføringen. I budsjettet for 2019 ble midler til vannforvaltningen redusert. Vi mener kuttet må hentes inn og i tillegg må bevilgningene økes med 98 millioner kroner til totalt 280 millioner. Miljøforbedrende tiltak må iverksettes og overvåkes, kunnskapsgrunnlaget må kontinuerlig forbedres og arbeidet i vannområdene må opprettholdes. Det er viktig at midlene til overvåking og kunnskapsinnhenting øremerkes basisovervåking på vann. Bare da kan vi sikre at kunnskapen om tilstanden i vannforekomstene bedres. Dette er en forutsetning for gode resultater i oppfølgingen av vannforvaltningsplanene for perioden 2016–2021 og utarbeiding av nye planar for perioden 2022–2027.

I tillegg til midlene over, vil muligheten til å oppfylle målet om godt vannmiljø innen vanddirektivets frister avhenge av koordinert innsats i flere sektorer. Hos flere myndigheter er økt kapasitet til å gjennomføre vannforvaltningen nødvendig:

- NVE må få økt kapasitet til å gjennomføre revisjoner av konsesjonsvilkår. Gjennomføring av vilkårsrevisjoner er et vesentlig verktøy for å nå miljømålene i vannforskriften. De revisjonene som er gjennomført så langt har tatt svært lang tid, og en forutsetning for det videre arbeidet er at NVE har tilstrekkelige ressurser til å gjennomføre de kommende vilkårsrevisjonene på en effektiv måte.
- I Norsk handlingsplan for naturmangfold varsler regjeringen at de vil bruke standardvilkåret for naturforvaltning mer aktivt til å forbedre tilstanden i utbygde vassdrag. Standardvilkåret for naturforvaltning gir ikke i seg selv forbedret tilstand i utbygde vassdrag, men gir kun hjemmel til å pålegge miljøforbedrende tiltak. Miljødirektoratet må derfor også få økt kapasitet til å følge opp naturforvaltningsvilkår for vannkraft slik at det blir gjennomført faktiske tiltak for å forbedre tilstanden.
- Restaurering av elver, bekker og myrer vil effektivt kunne bidra til å forbedre tilstanden i områder der tilstanden ikke er god nok i forhold til fastsatte mål etter vannforskriften. Aktuelle restaureringstiltak i disse naturtypene vil også kunne bidra til å nå målene om å restaurere 15 prosent forringet natur innen 2025, men da er det behov for økte midler.

I flere sektorer er det også nødvendig med økte ressursrammer til tiltak. En av hovedutfordringene for vannmiljøet er næringsavrenning (eutrofiering), som skyldes påvirkninger fra spredt avløp og landbruk:

- Øke rammene til Regionalt miljøprogram og SMIL for støtte til vannmiljøtiltak, se punkt om Ødelagt natur må restaureres.
- I tillegg må landbruket bidra mer til vannmiljøovervåking knyttet til påvirkninger fra egen sektor, for å matche andre sektorer der overvåking kan pålegges med hjemmel i forurensningslov eller vannressurslov.
- Innenfor avløp er flere kommuner i gang med opprydding av spredt avløp og oppgradering av kommunale anlegg, men dersom dette skal gjøres i hele landet innen fristene i vannforskriften vil økonomiske insentiver være nødvendig. En mulig løsning kan være å opprette en offentlig støtteordning for miljøtiltak i private boliger for å nå disse målene.

Flere utvalgte naturtyper og prioriterte arter

Kap. 1420 post 21 Økes med 50 mill.

Kap. 1420 post 82 Økes med 40 mill.

Kap. 1411 post 01 Artsdatabanken drift: Økes med 15 mill.

Kap. 1411 post 21 Driftsutgifter Artsprosjektet Økes med 3 mill.

Kap. 1411 post 70 Arter og naturtyper (Artsprosjektet) Økes med 20 mill.

Kap. 1411, ny post: Kvalitetssikringssystem i regi av Artsdatabanken. Sette av 5 mill.

Utvalgte naturtyper og prioriterte arter er blant de viktigste verktøyene Norge har for å sikre at naturtyper og arter oppnår bedre tilstand, og må benyttes og finansieres i langt større grad enn i dag. Regjeringen har i Norsk handlingsplan for naturmangfold et hovedmål om at ingen arter skal utrykkes og at tilstanden for truede og nær truede arter skal bedres. Det er i dag bare 6 utvalgte naturtyper og 13 prioriterte arter. Da naturmangfoldloven ble vedtatt, så man for seg 400 prioriterte arter og opp mot 50 utvalgte naturtyper. Stortingets energi- og miljøkomité viser i sin behandling Norsk handlingsplan for naturmangfold at *«ambisjonsnivået for prioriterte arter og utvalgte naturtyper bør være slik det ble lagt opp til i forbindelse med utarbeidelse av naturmangfoldloven»*, og at *«det nå haster med å komme i gang med å ta i bruk de nye moderne, dynamiske og treffsikre virkemidlene for å stanse tapet av naturmangfold»*.

Som et første skritt skal det i løpet av 2018 avklares hvilket virkemiddel som er best egnet for å redde ca. 90 av våre aller mest truede arter. Dersom dette arbeidet skal lykkes i å bedre tilstanden for disse artene, må det følges opp med økte bevilgninger. Disse 90 utgjør en svært liten andel av de over 4000 truede og nær truede artene på den norske rødlista, og for å oppnå regjeringens ambisjon i 2020 må bevilgninger til bevaring av artene økes betraktelig. Gjennom anmodningsvedtak (2015-2016: 677) har Stortinget bedt regjeringen om å *«utarbeide en kvalitetsnorm for villrein, og vurdere kvalitetsnorm for flere utvalgte arter»*. Dette arbeidet må sikres midler til framdrift og sees i sammenheng med arbeidet med prioriterte arter. Sabima anbefaler også et mål om 20 utvalgte naturtyper senest i løpet av 2020. Dette vil bidra til å bevare verdifull natur som ålegraseng, kystgranskog, fosseberg og fosseeng. I norsk handlingsplan for naturmangfold skriver regjeringen at de vil *«(...) vurdere utvalgte naturtyper som virkemiddel for alle truede naturtyper»*. Regjeringen ønsker også å vurdere mulige utvalgte naturtyper i kulturlandskap og i skog. Dette er en god framgangsmåte, og for å oppnå det må bevilgningene økes.

Artsdatabanken har siden oppstarten i 2005 etablert seg som en nasjonal kunnskapsbank om naturmangfold gjennom å utvikle en rekke tjenester av høy kvalitet og stor verdi. Artsdatabankens oppgaver har vokst utover de ressursene de er tildelt, og det kreves en vesentlig økning i tildelingen om de fortsatt skal kunne levere lett tilgjengelig, nøytral og omfattende kunnskap om norsk natur av høy nok kvalitet og innenfor de fristene som er gitt av Stortinget. Artsprosjektet har gitt gode resultater og vil være en nøkkel til ny kunnskap om det norske artsmangfoldet. En rapport fra Artsdatabanken i 2016 viser allikevel at en fjerdedel av det norske artsmangfoldet ennå er uoppdaget. En forsert satsning vil være et viktig bidrag til at et økologisk grunnkart for Norge for den kvaliteten det trenger for å sikre en god forvaltning av norsk natur. Utfyllende og godt oppdatert kunnskap om enkeltarter er avgjørende for god avgrensning og verdisetting av naturtyper.

For 9 av 10 av artene på rødlista er det arealendringer som er hovedtrusselen. Blant naturinngrep som truer naturmangfoldet er veibygging og småkraftverk sentrale. Mange utbygginger er basert på sviktende naturundersøkelser, og risikerer å bidra til utryddelse av arter og naturtyper. En undersøkelse bestilt av NVE viste for eksempel skremmende svake utredninger knyttet til søknader om småkraftverk. Et kvalitetssikringssystem er nødvendig for å heve kvaliteten på de naturfaglige

undersøkelsene i utbyggingssaker, og kan være et sentralt bidrag til en kunnskapsbasert forvaltning som sikre verdifulle naturtyper og arter.

Satsing på konfliktdempende og forebyggende tiltak i forbindelse med rovdyr

Kap. 1420, post 73 Rovvilttiltak økes med 40 mill.

Tap av beitedyr til rovdyr går nedover. De siste ti årene er tapene redusert med 42 prosent. Selv om trenden er positiv er det mulig å redusere tapene ytterligere, i en tid der motsetningen er store. En styrket satsing på konfliktdempende og forebyggende tiltak som rovviltavvisende gjerder, tidlig nedsanking og omstilling i jordbruket vil bidra til dette. Vi mener derfor posten bør økes med 40 mill. kr, 15 mill. kr til oppsetting og vedlikehold av rovviltavvisende gjerder, og 25 mill. kr til en søkbar støtteordning for kommuner med tilhold av ulveflokker på sitt areal. Vi mener at det i årene framover er behov for en ytterligere økning for å sikre omstilling i jordbruket.

Fullføre utviklingen av systemet for god økologisk tilstand

Kap. 1400, post 01 Drift KLD økes med 2 mill. kr øremerket å utvikle mål for god tilstand.

Kap. 1420, post 01 Driftsutgifter Miljødirektoratet økes med 10 mill. øremerket til å utvikle mål for god økologisk tilstand.

Kap. 500, post 01 Driftsutgifter kommunal- og moderniseringsdepartementet økes med 5 mill. øremerket arbeid med arealregnskap for kommunene

Norsk handlingsplan for naturmangfold slår fast at forvaltningen av naturmangfoldet i Norge skal være økosystembasert, og regjeringen vil «*ta sikte på at en forvaltning basert på definerte mål for økologisk tilstand er på plass innen 2020.*» Departementet må prioritere å utvikle og innrette virkemiddelbruken for å nå forvaltningsmålene for økosystemene. Dette må blant annet innebære et system for å identifisere de viktigste påvirkningsfaktorene og vurderingsmetoder for samlet belastning. I henhold til statsbudsjettet 2019 skal systemet være på plass innen 2021. Det er svært viktig at det holdes et høyt tempo i arbeidet, og at det blir gitt høy prioritet i departement og direktorat. Et samlet Storting har påpekt at dette arbeidet haster.

Veldig mange andre tiltak er avhengige av at systemet settes i verk (se under). Ekspertrådet som fikk i oppgave å lage et verktøy for å måle når naturen er i god tilstand, leverte i 2017 en todelt anbefaling; med et skille mellom hva som bør prioriteres for å få et system operativt innen 2020, og hva som kreves for å få et tilstrekkelig godt system på noe lengre sikt. Vi foreslår øremerkede midler til arbeidet for å gi departementet og Miljødirektoratet større rom for å fullføre arbeidet, og for å kunne bestille nødvendig forskning og utredning.

Det bør legges vekt på sektorovergripende arbeid som gjør alle sektorer samt regionale og lokale myndigheter i stand til å operasjonalisere og fungere etter ny virkemiddelbruk. Dette arbeidet må gå samtidig med utforming av systemet for god økologisk tilstand. Videre bør det iverksettes et arbeid med å tilrettelegge for at alle kommuner utarbeider arealregnskap som gir oversikt over arealendringer, behov for kartlegging, status for økologisk tilstand, behov for restaurering og trender

for naturmangfoldet i kommunene. 90 prosent av beslutninger om arealendringer fattes på kommunalt nivå, og derfor er det avgjørende at dette systemet får en konsekvens for kommunal forvaltning.

For å styrke arbeidet med system for god økologisk tilstand er det behov for å øke bevilgninger på andre områder. God økologisk tilstand henger tett sammen med satsing på restaurering, kvalitetsnormer for økosystemer og utvikling av et fagsystem.

Mer representativ miljøovervåkning

Kap. 1410, post 21 Miljøovervåking: økes med 100 mill.

Kap. 1410, ny post 24 Følgeforskning til overvåking av økologisk tilstand 20 mill.

Bevilgningen til Miljødirektoratet på 100 mill. må gå til å dekke:

- 60 mill. øremerket økosystembasert og arealrepresentativ overvåkning av viktige indikatorer for å si noe om tilstand
- 25 mill. er øremerket bedre utnyttelse av eksisterende fjernmåling
- 15 mill. er øremerket utvikling av databaseløsning som kan benyttes til å lagre tilstandsdata samt å utvikle en datainfrastruktur som gjør det mulig å koble overvåkingsdata med andre relevante data fra ulike kilder (økologisk grunnkart, satellittdata m.v.)

Fagsystem for økologisk tilstand vil utgjøre det viktigste grunnlaget for forvaltningssystemene for norske økosystemer. Dette vil bygge på anbefalinger om innretning og oppbygging som er foreslått av Ekspertrådet som stod bak forslaget til *Fagsystem for fastsetting av god økologisk tilstand* fra 2017.

Et solid og representativt fagsystem krever gode overvåkingsdata. Dette er lange tidsserier som innhentes i de ulike økosystemene. Slike data må være representative når det gjelder geografi, naturtyper og artsgrupper. Norsk naturovervåking er i dag svært mangelfull. Det er behov for å etablere ny overvåking i økosystemer med lite kunnskap (som for eksempel kyst og våtmark) og det er behov for å overvåke flere artsgrupper, som for eksempel insekter. I tillegg til å sikre representativ overvåking av tilstand, må en også ha arealrepresentativ overvåking og tilstrekkelig overvåking av påvirkningsfaktorer. Dette er nødvendig for å kunne vurdere årsak til endringer i tilstand over tid. Som en del av etablering av ny overvåking i felt, bør en også innhente mer overordna data gjennom bruk av fjernmåling og annen bruk av ny teknologi. For å sikre god formidling, bruk og bearbeiding av data, er det grunnleggende viktig med en god datainfrastruktur. I dag finnes ikke en slik felles datainfrastruktur for overvåkingsdata fra terrestriske økosystemer. I tillegg til overvåking av tilstand, påvirkningsfaktorer og etablering av en god datainfrastruktur, trengs følgeforskning til overvåkingen. Dette er nødvendig for å kunne analysere og finne årsaker til de endringer som skjer. Dette er særskilt viktig i en tid med klimaendringer. Det foreslås at det opprettes en ny varig post til dette formålet som kalles følgeforskning av økologisk tilstand.

Fortgang i arbeidet med økologisk grunnkart

Kap. 1410 post 22 Øke bevilgningene til økologisk grunnkart med 35 mill.

I anmodningsvedtak (2015-2016: 678) ber Stortinget regjeringen «styrke arbeidet med et økologisk grunnkart for Norge med naturtyper, arter og landskapstyper.», noe som også står i den norske handlingsplanen for naturmangfold. I tillegg til å sette oss i langt bedre stand til å ta vare på naturen, vil et slikt kart over verdifull natur bidra til å redusere konflikter, forsinkelser og kostnader i utbyggingssaker. Det er svært bra at regjeringen er godt i gang arbeidet med et økologisk grunnkart for Norge. Etter lovende opptrapping i bevilgningene de første årene etter 2015, var økningen i statsbudsjettet for 2019 ikke tilstrekkelig for ønsket framdrift. Det er også behov for klarere styring av arbeidet slik at det prioriterer kvalitetskartlegging av de mest verdifulle området, slik Stortinget har bestilt.

Kun et av fire av de mest verdifulle naturområdene i Norge er kartlagt. Det betyr at vi mangler et solid og tilgjengelig kunnskapsgrunnlag om hvor den trua naturen finnes. Skal vi få det må vi kartlegge naturen vår, både for arter og naturtyper. Dette ser også utbyggerne store fordeler av. Derfor ba Sabima sammen med 17 andre organisasjoner i industri, kommunesektor, primærnærings, øvrig næringsliv samt miljø- og friluftslivsorganisasjoner klima- og miljøministeren i 2015 om et kunnskapsløft for naturen. Dette har også fått bred politisk oppslutning.

En enstemmig Energi- og miljøkomite påpekte i sin budsjettinnstilling for 2017 blant annet: «Komiteen mener den primære funksjonen ved det økologiske grunnkartet er å bli et viktig beslutningsgrunnlag for både naturvern og utvikling av arealer for f.eks. samferdsel, fornybar energi og boliger. Komiteen understreker at det haster med å få på plass et økologisk grunnkart for Norge, slik at det kommer til nytte i store satsinger på de nevnte områdene. Komiteen har registrert at bare om lag 25 pst. av norsk natur er kartlagt, og at det trengs et nasjonalt kunnskapsløft for naturen.» (vår understrekning)

Mer penger til forskning og kartlegging

Kap. 1410, post 50 Miljøforskningsinstituttene Økes med 8 mill.

Kap. 1410, post 51 Forskningsprogram m.m. Økes med 30 mill. øremerket forskning på biologisk mangfold og 20 mill. til etablering av et syntesesenter for miljø.

Kap. 1410, post 70 Nasjonale oppgaver ved miljøforskningsinstituttene. Økes med 10 mill.

Kap. 1150, post 50 Tilskudd til landbrukets utviklingsfond: Det settes av 20 mill. til metodeutvikling og kartlegging av biologisk gammel skog.

Forskningsmidler til kartlegging av insekter, se punkt om Hindre insektdød.

Overvåking for god økologisk tilstand, se punkt om Fullføre utviklingen av systemet for god økologisk tilstand

Det er langt igjen for å få et kunnskapsgrunnlag som er nyttig for å hindre at verdifull natur går tapt for alltid. Kun en av fire av de mest verdifulle naturområdene i Norge er kartlagt. Det er behov for mer forskning på betydningen av samlet belastning og sumvirkninger av arealinngrep, økosystemssammenhenger, restaurering og taksonomi/biosystematikk. Det må utvikles metoder for å synliggjøre og vektlegge summen av påvirkninger på naturen, som er krav i naturmangfoldloven og KU-forskriften. En styrking av kunnskapen om samlet belastning på naturen anbefales sterkt av blant annet økosystemtjenesteutvalget.

Midlene over post 70 går til viktige nasjonale oppgaver som deltagelse og faglig støtte for miljøforvaltningen i nasjonale og internasjonale organer, databasetjenester, opprettholde nasjonale referansesamlinger, videreutvikling av kunnskapsgrunnlaget for forvaltning av ville laksebestander, videreføring av viktige lange overvåkningsserier og en rekke andre oppgaver. Disse midlene er viktige for å sikre at miljøforskningsinstituttene kan bidra med faglig rådgivning til miljøforvaltningen, informasjons- og opplysningsarbeid overfor forvaltning, kvalitetssikring av data videreføring av viktige lange overvåkningsserier, og etablering og vedlikehold av relevante nasjonale databaser.

I tillegg til arbeidet i regi av Artsdatabanken, påpeker regjeringen i handlingsplanen at det er behov for kunnskap om en rekke viktige tema for naturmangfold: verdien av og indikatorer for økosystemtjenester, og integrere dem i analyser og beslutningsprosesser; behov for bedre ivaretagelse av økologiske sammenhenger og hvordan det best kan gjøres; kartlegging av naturtyper som er truet, viktige for mange arter eller dekker sentrale økosystemer; forbedrede kartdatabaser, videreutvikle indikatorer for naturpåvirkning; analyseverktøy metoder for å overvåke klimarelaterte endringer i naturmangfold; nasjonal areal- og miljøstatistikk.

Sabima støtter ideen om et syntesesenter for miljø, slik det ble lansert i et opprop av direktørene i NINA, NIVA, NILU, NIKU og CICERO i oktober 2018. Vi ønsker å vise til KLDs kunnskapsstrategi 2017-2020 og mener at et slikt senter kan bidra til å oppnå viktige mål. Forskning er nødvendig for å løse samfunnsutfordringer knyttet til ulike miljøspørsmål. Hvert år produseres det en mengde vitenskapelige artikler fra forskning i Norge og internasjonalt. Samfunnet har behov for at relevant vitenskapelig kunnskap blir sammenfattet og presentert på en måte som er forståelig og lett tilgjengelig for forvaltning og politikere, og for å vite hvor faglig sikre forskerne er på ulike temaer. Dette krever at noen gjør systematisk sammenstilling, framstilling og formidling av forskningsresultater i et syntesesenter. CICERO er i dag et slikt senter for klimakunnskap, og er senterstøtte for IPCC, mens IPBES mangler et tilsvarende støttesenter. De setter sammen ulik forskning og gjør det overførbart til forvaltning og politikere. De formidler også forskning og oversetter internasjonal forskning til norsk forvaltning, slik som IPCC.

Skog er den naturtypen som inneholder flest rødlistearter, og de fleste av disse er knyttet til gammelskog. Kun en liten andel av skogen i Norge regnes som «biologisk gammel», og det er nødvendig å ta vare på denne skogen for å stanse tapet av biomangfold i norske skoger. Derfor har da også regjeringen i den ferske skogmeldingen (Meld. St. 6 2016 – 2017 «*Verdier i vekst. Konkurransedyktig skog- og trenæring*») sagt at den gamle skogen skal kartlegges for å kunne ta bedre vare på den. Stortinget stadfestet i sin behandling av meldingen at dette er et viktig tiltak, og det bør igangsettes og gjennomføres snarest mulig for å unngå at vi feilaktig hogger skog som burde vært vernet eller bevart på andre måter. Problemet i dag er at verken forvaltning eller skogeiere vet hvor de ulike forekomstene av den gamle skogen befinner seg. Sabima foreslår at man kartlegger skog etter metodikken NIBIO har laget for å identifisere biologisk gammel skog, som tar hensyn til varierende vekstforhold i ulike høydelag og boniteter.

Ta vare på livet i havet

Kap. 1410, post 21 SEAPOP og SEATRACK økes til 6 mill, hvorav 3 mill. til overvåkning av den globalt truede arten ismåke som Norge har et særlig forvaltningsansvar for.

Kap. 1410, post 23 Økes med 12 mill. til Kyst-MAREANO og intensivert kartlegging av særlig verdifulle og sårbare marine områder (SVOer)

Kap. 1420, post 21. gjennomføring av tiltak i kommende handlingsplan for sjøfugler økes med 5 mill.

Kap. 1420, post 21 utredninger i forbindelse med revisjon og oppdateringer av de helhetlige og økosystembaserte forvaltningsplanene for havområdene økes med 3 mill.

Kap. 1420, post 21 utredningskapasitet for nye marine verneområder økes med 3 mill.

Kap. 1420, post 82 ny tilskuddsordning for tiltak for å bedre tilstanden for sjøfugler 2 mill.

Norge har en rik og mangfoldig kyst- og havnatur som gir stor nåværende og potensiell verdiskapning, har uvurderlig rekreasjons- og folkehelseverdi og inneholder et naturmangfold med stor egenverdi. Havet bidrar også med andre svært viktige økosystemtjenester i form av oksygenproduksjon, klimaregulering, karbonopptak og karbonlagring. Tilstanden i de marine økosystemene i Norge er mange steder forholdsvis god, men variasjonen er stor både geografisk og med tanke på ulike deler av naturen. For eksempel står det svært dårlig til med mange sjøfugler og visse fiskebestander. Likeledes er tareskog og ålegraseng naturtyper i tilbakegang. Nordsjøen, Skagerrak og især Oslofjorden, og enkelte andre fjordsystemer, har en til dels uholdbart dårlig miljøtilstand, og særlig i Arktis og i noen utstrekning andre steder, melder effekter av klimaendringer seg allerede tydelig.

Norsk handlingsplan for naturmangfold og Stortingets behandling lister opp noen viktige tiltak for en styrket marin naturforvaltning, blant annet disse - som alle har behov for økte ressurser:

Vedtak / «regjeringen vil»	Oppfølging
revidere de helhetlige og økosystembaserte forvaltningsplanene for våre havområder minimum hvert tolvte år, og oppdatere dem hvert fjerde år. (2015-2016: 672)	Budsjettproposisjonen: I 2020 legge fram revidering av forvaltningsplanen for Barentshavet–Lofoten samt oppdatere forvaltningsplanene for Norskehavet og for Nordsjøen–Skagerrak bli oppdatert. Faglig forum legger fram samlet faglig grunnlag våren 2019.
utarbeide en handlingsplan for å bedre situasjonen for sjøfugler. I handlingsplanen må det gjøres en vurdering av hvilke øvrige sjøfugler som bør få status som prioritert art. (2015-2016: 674)	Budsjettproposisjonen: Skal ferdigstilles i løpet av 2019.
utarbeide en plan for marine verneområder og komme tilbake til Stortinget med en sak om dette. (2015-2016: 668)	Tildelingsbrev Miljødirektoratet: Frist 01.12.2018 for å levere forslag til helhetlig plan for marint vern.
videreføre og videreutvikle en systematisk kartlegging og overvåking av sjøfuglbestandene i alle norske havområder gjennom sjøfuglprogrammet SEAPOP	Pågående.
videreføre arbeidet med å kartlegge og identifisere særlig verdifulle og sårbare marine områder (SVOer)	Pågående.

MAREANO

Kartlegging av naturtyper, økosystemer og arter i norske kyst- og fjordområder er en forutsetning for en kunnskapsbasert kystsoneforvaltning. Kartleggingsprogrammet MAREANO har resultert i en betydelig kunnskapsbank og en omfattende karttjeneste for norske havområder, noe som gir grunnlag for beskyttelse av naturverdier så vel som verdiskapning. Etableringen av et kyst- og fjord-MAREANO vil være et vesentlig bidrag til en mer kunnskapsbasert kystsoneforvaltning. Havforskningsinstituttet,

NGU, Kartverket og NIVA har gått sammen om en satsing på Kyst-MAREANO for 2015-2030, som de kaller «Et kunnskapsløft for bærekraftig bruk av kystsonen». I satsingsforslaget vektlegges det at Kyst-MAREANO er en samarbeidsmodell som bygger bro mellom sektorer og forvaltningsnivåer og derfor kan gi samfunnet viktig kunnskap om forvaltning og utvikling av kystsonen.

Bevaring av myr og våtmark

Kap. 1420 post 21 Bevilgninger til Miljødirektoratet og hos fylkesmennene økes med 8 mill.

Kap. 1420 post 33 Nytt vern av myr økes med 8. mill

Kap. 1420 post 38. Oppfølging av plan for restaurering økes med 12 mill

Kap. 1410, post 51 Forskningsmidler til utvikling av alternativer til torv, øremerket 4 mill.

Kap. 5563 (ny) post 70 Avgift på bruk av torv, trappes gradvis opp fra 100 kroner tonnet.

Myr og våtmark demper flom, lagrer karbon og gir trekkfugler et sted å raste, men en tredjedel av all myr under skoggrensa i Norge er allerede borte. Fortsatt ødelegges store arealer med myr årlig, blant annet til uttak av torv til hagejord samt drenering for utbygging og jordbruk og skogbruk.

De internasjonale Aichi-målene under biomangfoldkonvensjonen tilsier at målet er at 17 prosent av arealet, representativt fordelt på ulike naturtyper, skal vernes. Vi ligger langt bak målet for myr (NINA-gjennomgang), og det må derfor vernes langt mer myr i Norge og kunnskapsgrunnlaget må oppdateres. I Finnmark er det ennå ikke gjennomført en første verneplan for myr. Det er stor mangel i vernedekningen for viktige myrtyper som rikmyr, kilde og kildebekk, intakt lavlandsmyr, kystmyr i lavlandet, kystnære områder og generelt i pressområder. I norsk handlingsplan for naturmangfold skriver regjeringen at den «vil vurdere forslaget til verneplan for myr og våtmark i Finnmark som et ledd i det fylkesvise arbeidet med supplerende vern.»

Myrer og annen våtmark må restaureres for å innfri målsettingene om god økologisk tilstand, og Stortinget har i sin behandling av Stortingsmelding 14 2015-2016 *Natur for livet* satt som mål at 15 prosent av forringede økosystemer skal restaureres innen 2025. Dette ambisiøse målet krever rask og kraftfull innsats. Restaurering av myr er også et effektivt tiltak for å redusere klimagassutslipp. Plan for restaurering av våtmark i Norge 2016-2020 må derfor sikres midler for å gjennomføres.

Bruk av det ufornybare råstoffet torv i f.eks. hagejord er en betydelig kilde til klimagassutslipp. Sabima vil gratulere regjeringen med at Miljødirektoratet skal lage en plan for å fase ut torv innen 2025. Det er flere måter å oppnå målet på. En mulighet er et forbud, en annen er en avgiftsbelegging i likhet med mange andre karbonkilder. Avgift kan være et ryddig grep som synliggjør de egentlige kostnadene ved disse naturinngrepene og klimagassutslippene, og skaper insentiv for å bruke alternative råstoffer. Avgift på *bruken* av torv vil sikre at det ikke blir forskjell på om torven kommer fra norske eller utenlandske kilder. I tillegg til grep som sikrer utfasing av torv er det behov for midler til utvikling av alternativer, noe som bør gjøres i dialog med bransjen. Sammen med tiltak som sikrer utfasing, må det komme på plass en satsing for utvikling av alternativer til torv. Dette arbeidet bør det samarbeides om internasjonalt, med andre land som også arbeider med torv-problematikk.

Et skritt nærmere skogmilliarden

Kap. 1420, post 35 Skogvern økes med 315 mill

Kap. 1420, post 01 Økes med 5 mil. til «kapasitetsbygging skogvern» hos Miljødirektoratet og Fylkesmennene.

Faglige anbefalinger er klare på at skogvernet må økes vesentlig for å bidra til å stanse tapet av biomangfold, og det haster før den mest verneverdige skogen blir hogd. En rapport fra NIBIO har beregnet at all skog som ikke er vernet eller avsatt som nøkkelbiotoper vil være flatehogd i løpet av 50 år. Den lettest tilgjengelige og rike gammelskogen i lavlandet vil forsvinne først. Dersom vi fortsetter å verne skog tilsvarende tempoet gitt av bevilgningene for 2019, ville det ta mer enn 25 år å nå Stortingets mål om å verne 10 prosent av skogen. Målet må være at ca. 5 prosent av den produktive skogen er vernet innen 2021, og at Stortingets mål om 10 prosent skogvern nås innen 2030. Stortinget har vist til at OECD i sin evaluering av norsk miljøpolitikk i 2011 påpekte at Norge har vernet lite skog, og at økt skogvern vil være avgjørende for å nå målene under Konvensjonen for biologisk mangfold.

For å sikre en nødvendig utvikling for skogvernet må bevilgningen opp i en milliard i året. Det bør være forutsigbarhet i skogvernbevilgningene slik at skogeiere som frivillig vil verne skog får en rask og rettferdig erstatning, og slik at relevante fag- og forvaltningsmiljøer settes i stand til å yte sine bidrag. I norsk handlingsplan for naturmangfold står det at regjeringen vil øke det frivillige skogvernet. Den vedtatte kartleggingen av gammel skog (Storingsvedtak) og andre verdifulle skogområder der vern er aktuelt (som nevnt i handlingsplanen) er viktig for at vernet blir mest mulig målrettet. Det vil være krevende for embetsverk og øvrig apparat å løfte skogvernet fra 444,6 mill. kr til 1 mrd. på ett år, men over to år er dette mulig. For 2020 må skogvern-bevilgningen derfor økes med 315 mill. kr over dagens nivå til 762 mill. kr.

Skogvern er ikke nok til å ta vare på det biologiske mangfoldet i skogen, skogbruket må i tillegg bli mer miljøvennlig. Regjeringen vil som varslet blant annet i St.meld. nr. 9 (2011–2012) «Landbruks- og matpolitikken» styrke miljøhensynene i skogbruket ved å ta i bruk de nye virkemidlene i naturmangfoldloven og skogbrukets virkemidler; blant annet miljøregistreringer, kunnskapsutvikling og Norsk PEFC Skogstandard, slik at uttaket av biomasse fra skog kan økes samtidig som det biologiske mangfoldet ivaretas. Se også våre til Landbruks- og matdepartementet på side 8.

Hindre insektdød

Kap. 1420, post 81 til utvalgte kulturlandskap økes med 10 mill

Kap. 1150, post 50 til utvalgte kulturlandskap økes med 10 mill

Kap. 1410, post 21 Insektovervåkningsprosjektet slik at det sikrer fullskala innsamling fra 2020 økes med 27 mill

En tredjedel av de norske ville biene er utrydningstrua. Biene, som inkluderer humlene, er våre viktigste pollinatorer. Et mer bievennlig landbruk med et rikt kulturlandskap er den beste måten å ta vare på våre ville pollinatorer på. Dette må gjøres gjennom flere tiltak, der ordninga med utvalgte kulturlandskap nå er det viktigste. Insentivordningene rettet mot kulturlandskapet bør gjennom presiseringer i budsjettproposisjonen også i større grad rettes mot det artsrike kulturlandskapet.

Da ordninga med utvalgte kulturlandskap ble opprettet i 2009, var målet at den skulle omfatte 100 områder, og omfatter i dag 46 områder. I evalueringen av ordningen som ble gjennomført i 2013 konkluderte forskerne med at ordningen er vellykket og basert på godt samarbeid. Ordninga er gjennom Norsk handlingsplan for naturmangfold vedtatt utvidet. For å sikre videre arbeid og utvidelse av ordninga, må tilskuddene økes ytterligere de neste årene, med samme sum over LUF-midlene og KLD. Sabima mener at målet om 100 områder bør oppnås i løpet av 2020, og at bevilgningene må økes i tråd med dette. 100 områder vil gi rundt fire områder i hvert fylke, noe som åpner for variasjon i type og størrelse, samt geografisk spredning. De utvalgte kulturlandskapene er viktige i seg selv for å

bevare verdifulle områder, og særlig habitater for pollinerende insekter, men de er også viktige som «laboratorier» og utstillingsvindu for å få testet ut mer mangfoldig og naturvennlig landbruksdrift og -forvaltning.

I tillegg har vi en stor kunnskapsmangel for pollinerende insekter, noe som ble påpekt i rapporten *Kunnskapsstatus for insektpollinering i Norge* (Totland mfl., Artsdatabanken 2013). Dette hullet må tettes gjennom økte kartleggings- og forskningsmidler til temaet. Det er svært bra at NINA via Miljødirektoratet har fått i oppdrag å starte opp et prosjekt på kontinuerlig overvåkning av insekter. Sabima mener at det bør bevilges midler til fullskala innsamling i 2020, og sikres forutsigbar og tilstrekkelig finansiering til å bli det kunnskapsgrunnlaget som trengs.

Utvidelse av den naturlige skolesekken

Kap. 1400, post 51 økes med 3 mill

Den naturlige skolesekken bidrar til at barn over hele landet lærer om miljø, friluftsliv og bærekraftig utvikling. Målet med ordninga er å bidra til at elevene som framtidige arbeidstakere får kunnskap og bevissthet om bærekraftig utvikling og miljøutfordringene på kloden, og blir i stand til å forstå og utvikle løsninger på miljøproblemene i dag og i framtida. Dette er kunnskap som er særlig viktig i en framtid med store klima- og miljøutfordringer. En økning i støtten vil føre til at flere skoler kan motta midler, og at Naturfagsenteret som er ansvarlig for ordninga kan veilede og gi kompetanseheving til flere lærere.

Løfte miljø- og naturfaglige organisasjoner

Kap. 1400, post 70 Frivillige miljøorganisasjoner og allmennyttige stiftelser økes med 10 mill
Kap 1420, post 77 Ymse organisasjonar og stiftelser m.m. økes med 4 mill hvorav 2 mill øremerkes tilskuddsordninga «Miljø nær folk» og 2 mill til de naturfaglige organisasjonene.

De frivillige miljøorganisasjonene gjør et viktig arbeid for å spre miljøinformasjon og øke engasjementet for miljøspørsmål, og gjør et stort arbeid for å legitimere norsk miljøpolitikk blant innbyggerne. Tilskuddene til organisasjonene har lenge stått stille og ikke blitt korrigert for inflasjon, selv om miljøproblemene øker. Tilskuddet til organisasjonene bør derfor økes med 10 mill.

Tidligere hadde post 77 tilskuddsordninga «Miljø nær folk», som bidro til å øke oppmerksomheten om miljø i befolkningen. Formålet med ordninga var å informere og engasjere enkeltmennesker til miljøvennlig atferd. Miljøvennlig atferd bidrar til å redde trua natur, fordi det øker forståelsen for hvorfor vi må ta vare på naturmangfold. Vi mener derfor at tilskuddsordninga bør gjenopprettes.

I tillegg bør tilskuddene til de naturfaglige organisasjonene økes. De naturfaglige organisasjonene mobiliserer mye god frivillighet og engasjement, bidrar til viktig datainnsamling gjennom frivillig registrering av funn i Artsobservasjoner og gjør en stor innsats for bevaring av norsk natur. Hver krone gitt til denne potten gir også tilbake i form av naturopplevelser, friluftsgoder og folkehelse. Potten til de naturfaglige organisasjonene har ikke vært økt på mange år, og det er behov for en oppjustering for å ytterligere øke aktivitetene i foreningene.

Øke støtten til internasjonalt miljøarbeid

Kap. 1400, post 71 Drift Biomangfoldkonvensjonen (CBD) økes med 6 mill

Kap. 1400, post 76 Norsk deltakelse i Naturpanelets ekspertgrupper (IPBES) økes med 1 mill

Kap. 1420, post 84 Drift («kontingent») Naturpanelet (IPBES) økes med 2 mill

Som regjeringen understreker flere steder i norsk handlingsplan for naturmangfold, er internasjonalt samarbeid avgjørende for å nå både miljømål og bærekraftsmål. Norge er et rikt land og har lang tradisjon for å bidra over vår «vektklasse» både med penger, som pådriver, og som megler med å finne gode løsninger. Vi er inne i en svært viktig og aktiv periode for internasjonalt naturmangfoldarbeid, med store behov både for handling, tydelige mål, mekanismer for oppfølging og anvendbar kunnskap. Flere sentrale utredninger utarbeides av Det internasjonale Naturpanelet (IPBES), og i 2020 holdes det 15. partsmøtet i Biomangfoldkonvensjonen (CBD) i Beijing – der nye mål for konvensjonen etter 2020 skal vedtas. Betydningen av dette møtet kan knapt overvurderes. Selv om Norge allerede bidrar mye, vil vi med en beskjedne økning i bevilgningene kunne spille en avgjørende rolle med å legge til rette for raskere gjennomføring og bredere eierskap – blant annet ved at også fattige land får råd til å delta i arbeidsmøter. Iverksettelse av mange tiltak avhenger av «availability of funds», og Norge har i slike sammenhenger ofte løst vanskelige floker ved å bidra med finansiering. Dette vil det bli økt behov for i 2020. Norge gir også viktige bidrag til CBD-prosessene gjennom å mobilisere norske forskere til deltakelse i utredninger.

Justis- og beredskapsdepartementet

Miljøkriminalitet må få konsekvenser

Kap. 440, post 01 Øke bevilgningene til Økokrim for å bekjempe miljøkriminalitet med 15 mill

Miljøkriminalitet utgjør en alvorlig trussel mot naturmangfoldet. Ulovlig jakt er den største trusselen mot ulv i Skandinavia. Ulovlig hogst, fiske, snøscooterkjøring og annen motorisert ferdsel i naturen er andre områder der Økokrim må sterkere på banen. Når man sammenlikner med annen kriminalitet, er sjansen for å bli tatt for miljøkriminalitet liten. Vi trenger økt satsing på oppsyn, kontroll og tilstedeværelse i felt for å begrense faunakriminalitet.

Finansdepartementet

Følg opp anbefalinger fra grønn skattekommisjon

I tråd med anbefalinger fra Grønn Skattekommisjon foreslås det innført en CO₂-avgift på klimagassutslipp på bruken av torv (se punkt om Bevaring av myr og våtmark over).

Forslag:

- Det igangsettes utredning av beregning av utslipp fra større arealer for å fastsette avgiftssats, med hensikt å innføre CO₂-avgift på klimagassutslipp fra omdisponering av større arealer.
- Det igangsettes utredning av en naturavgift på utnyttelse av naturområder, som skal finansiere et fond for restaurering av degradert natur (se mer informasjon under Ødelagt natur må restaureres over).